



## INFORMACINIS PRANEŠIMAS iš ES narkotikų stebėsenos agentūros Lisabonoje

---

### KOKAINAS, AMFETAMINAI, EKSTAZIS IR KANAPĖS: NAUJAUSIOS TENDENCIJOS

#### Jauni europiečiai iš stimuliuojančių narkotikų renka kokainą

(11.24.2005 LISABONA) Šiandien Briuselyje paskelbtoje **2005 m. Metinėje ataskaitoje apie narkotikų problemą Europoje, ES narkotikų stebėsenos agentūros (EMCDDA)** praneša, kad kokainas tapo vienu iš labiausiai vartojamų narkotikų Europoje. Pastaruoju metu prekybos kokainu ir jo vartojimo apimtys nuolat didėja. Kartu daugėja su kokainu susijusių sveikatos problemų.

**EMCDDA** duomenimis, kokainą yra vartoję maždaug 9 milijonai europiečių (3% visų suaugusiųjų). Panašu, kad per pastaruosius metus šio narkotiko yra bandę nuo 3 milijonų iki 3,5 milijono asmenų (1% visų suaugusiųjų), tuo tarpu maždaug 1,5 milijono asmenų yra priskiriami dabartiniams vartotojams, kurie vartojo kokainą pastarąjį mėnesį (0,5% visų suaugusiųjų). Daugiausia šį narkotiką vartoja asmenys nuo 15 iki 34 metų, ypač jauni vyrai – miesto gyventojai.

Kokaino vartojimas atskirose šalyse labai skiriasi. Nacionaliniais tyrimais nustatyta, kad šio narkotiko yra bandę nuo 1% iki 11,6% jaunų europiečių, o per pastaruosius 12 mėnesių jį vartojo nuo 0,2% iki 4,6% asmenų.

**Ispanija ir Jungtinė Karalystė** praneša apie didžiausias šio narkotiko vartojimo apimtis: pastaraisiais metais kokainą šiose šalyse vartojo net 4% jaunų suaugusiųjų – tai viršijo dabartinį ekstazi ir amfetamino vartojimą. Agentūra teigia, kad šie apskaičiavimai dabar artėja prie JAV skaičių ir kelia nerimą, kad kokainas tampa daugelio jaunų žmonių Europoje pasirenkamu stimuliuojančiu narkotiku <sup>(1)</sup>.

Nuo 1990 m. pabaigos apie kokaino vartojimo tarp jaunų suaugusiųjų didėjimą rodo **Danijoje, Italijoje, Vengrijoje, Nyderlanduose ir Austrijoje** atlikti tyrimų duomenys. 2001 m. šio narkotiko vartojimo apimtys ypač padidėjo **Ispanijoje ir Jungtinėje Karalystėje**, tačiau naujesni duomenys rodo, kad ši tendencija dabar gali mažėti.

Pagal šiandieninę ataskaitą kredo – narkotiko, ypač siejamo su visuomenės sveikata ir socialinėmis problemomis – vartojimas Europoje išlieka nedidelis. Apie didesnę vartojimą pranešama tik keliuose didesniuose miestuose, daugiausia **Nyderlanduose ir Jungtinėje Karalystėje**.

#### Europoje konfiskuoto kokaino sparčiai daugėja

Naujausi duomenys rodo, kad nuo 2002 m. iki 2003 m. kokaino **ES** konfiskuota beveik dvigubai daugiau nei anksčiau – nuo 47 tonų iki daugiau nei 90 tonų. Tai verčia daryti prielaidą, kad Europa šiuo metu yra didžiausia šio narkotiko rinka. Didžioji dalis kokaino į **ES** patenka per **Iberijos pusiasalį ir Nyderlandus** bei per svarbias **Afrikos ir Karibų** valstybių tranzitines prekybos zonas Europoje.

**Ispanija ir Nyderlandai** praneša apie didžiausius **ES** konfiskuoto kokaino kiekius. Abiejose šalyse nuo 2002 m. iki 2003 m. šio narkotiko konfiskuota dvigubai daugiau nei anksčiau.

## Didėjanti kokaino žala visuomenės sveikatai

Remiantis dabartine ataskaita, į gydytojus dėl kokaino vartojimo neigiamų padarinių kreipiasi vis daugiau europiečių. Šiandien Europoje apie 10% klientų prašymų gydytis dėl narkotikų priklausomybės yra susiję būtent su kokaino vartojimu, nors atskirose šalyse šie duomenys labai skiriasi. Daugiausia klientų, besikreipiančių pagalbos dėl kokaino vartojimo, yra **Ispanijoje** (26%) ir **Nyderlanduose** (38%). 2003 m. **Nyderlanduose** tarp pradėjusių gydytis pacientų yra daugiau besikreipiančių pagalbos dėl su kokainu susijusių sveikatos problemų nei dėl opioidų vartojimo.

**EMCDDA** teigia, kad mirtis nuo kokaino perdozavimo yra „didžiulė problema ir apie ją nepakankamai informuojama“. Kokainą dažnai vartoja opioidų vartotojai, ir narkotikų perdozavimo atvejais jis dažnai aptinkamas kartu su opioidais. Nustatyta, kad 10% su narkotikais susijusių mirčių (kai kuriose šalyse nuo 1% iki 15%) priežastis - kokaino perdozavimas. Atskaitos duomenimis, tai gali galėtų reikšti, kad **ES** per metus nuo kokaino perdozavimo mirė keli šimtai asmenų. Tačiau vien tik su kokaino vartojimu susijusių mirčių atvejai tebėra reti, nors reiktų susirūpinti, kadangi šis narkotikas trikdo širdies ir kraujagyslių darbą.

## Kitų narkotikų vartojimo apimtys ES nemažėja

**EMCDDA** naujaisiais tyrimų duomenimis, ekstazi ir amfetaminų vartojimo apimtys tarp jaunų suaugusiųjų daugelyje **ES** valstybių narių (<sup>2</sup>) didėja.

Apie didelį ekstazi vartojimą Europoje pirmą kartą buvo pranešta 1990 m., dabar šio narkotiko vartojimas daugelyje valstybių prilygsta amfetamino vartojimui arba jį viršija. Agentūros duomenimis, ekstazi **ES** pastaruoju metu vartojo 2,6 milijono suaugusiųjų (0,8% visų suaugusiųjų).

Nacionaliniais tyrimais nustatyta, kad nuo 0,6% iki 13,6% jaunų suaugusiųjų yra bandę ekstazi, o 0,4–6% jį vartojo pastaraisiais metais. Didžiausios ekstazio vartojimo tarp jaunų suaugusiųjų apimtys nustatytos **Estijoje** (3,7%), **Ispanijoje** (3,8%), **Čekijos Respublikoje** (5,9%) ir **Jungtinėje Karalystėje** (6,9%). Tačiau skirtingai nei kitos duomenis pateikusios šalys, **Vokietija**, **Graikija** ir **Jungtinė Karalystė** praneša, kad ekstazi vartojimas šiuo metu stabilizavosi.

**Danija**, **Estija** ir **Jungtinė Karalystė** – šalys, kuriose pastaruoju metu amfetamino tarp jaunų suaugusiųjų vartojama daugiausia (apytikriais apskaičiavimais – 3%). **Jungtinė Karalystė** yra vienintelė **ES valstybė**, kuri praneša apie ženklų amfetamino vartojimo pastaruoju metu šioje amžiaus grupėje (15–34 m.) sumažėjimą.

## Europa išlieka svarbiausiu ekstazi ir amfetamino gamybos centru

Pasauliniu mastu Europa išlieka pagrindiniu ekstazi gamybos centru, nors jos svarba mažėja ekstazi gamybai plintant į kitas pasaulio dalis. Pasaulinė amfetamino gamyba ir konfiskavimai taip pat tebėra koncentruoti Europoje. 2003 m. amfetamino gamybos laboratorijos buvo atskleistos **Belgijoje**, **Vokietijoje**, **Estijoje**, **Lietuvoje**, **Liuksemburge** (nedidelės), **Nyderlanduose**, **Lenkijoje** ir **Jungtinėje Karalystėje**.

Daugiausia 2003 m. konfiskuoto amfetamino buvo pagaminta **Nyderlanduose**, po to – **Lenkijoje** ir **Belgijoje**. Apie 82% viso 2003 m. pasaulyje konfiskuoto amfetamino kiekio buvo konfiskuota **Vakarų ir Vidurio Europoje**. Teigiama, kad nuo 2002 m. amfetamino konfiskuojama vis daugiau.

## Europa priešinasi pasaulinei tendencijai – metamfetamino vartojimas nedidėja

Nepaisant didėjančių rūpesčių, susijusių su metamfetamino vartojimu **Afrikoje**, **Azijoje**, **Australijoje**, **Naujojoje Zelandijoje** ir **JAV**, didesnis šio narkotiko naudojimas nustatytas tik **Čekijos Respublikoje** ir **Slovakijoje**. **Čekijos Respublikoje** ši problema egzistuoja nuo 1980 m., ir daugiau kaip 50% asmenų, kurie kreipia dėl gydymo, vartoja metamfetaminą.

Komentuodamas pirmiau pateiktą informaciją, **EMCDDA** valdybos pirmininkas **Marcel Reimen** sako: „Daug Europos šalių yra stipriai susijusios su tomis pasaulio dalimis, kurios turi sunkumų dėl metamfetamino. Turint

omenyje, kad Europos stimulantų rinka plečiasi, negali būti atmetama metamfetamino vartojimo plėtros galimybė. Priešingai – tai išlieka kritine budrumo ir prevencinės veiklos sritimi“.

### Natūraliųjų haliucinogenų populiarumo problema

Sintetinių haliucinogeninių medžiagų, pavyzdžiui, LSD, Europoje vartojama nedaug. Tačiau šiandieninėje ataskaitoje pažymima, kad tarp 15–16 metų moksleivių palyginti dažnas reiškinys yra bandyti natūraliuosius haliucinogenus, pavyzdžiui, „magiškuosius grybus“. 2003 m. „magiškujų grybų“ vartojimo paplitimas **Čekijos Respublikoje, Danijoje, Italijoje, Nyderlanduose, Austrijoje ir Lenkijoje** prilygo ekstazi vartojimui, o **Belgijoje, Vokietijoje ir Prancūzijoje** jį viršijo.

### Daugiau nei 62 milijonai europiečių yra bandę kanapių

**EMCDDA** apskaičiavimais, daugiau nei 62 milijonai europiečių (arba daugiau nei 20% visų suaugusiųjų) kada nors yra bandę kanapių ir apie 20 milijonų europiečių (daugiau nei 6% visų suaugusiųjų) jas vartojo pastaraisiais metais. Apie 9,5 milijono europiečių (beveik 4% visų suaugusiųjų) yra priskiriami dabartinių kanapių vartotojų kategorijai, maždaug 3 milijonai jaunų suaugusiųjų, daugiausia – jauni vyrai, yra vertinami kaip kasdien arba beveik kasdien vartojantys šį narkotiką.

### Kanapės – mažėjant nacionaliniams skirtumams atsiranda tolygesnis vaizdas

Nuo 1990 m. vidurio kanapių vartojimas Europoje didėja <sup>(3)</sup>. Tačiau bendras **ES** kanapių vartojimo paplitimas buvo netolygus, o **Jungtinė Karalystė** istoriškai išsiskyrė kaip valstybė, kurioje kanapių vartojimo paplitimas buvo didžiausias.

Tačiau, **EMCDDA** teigimu, padėtis pasikeitė: šiuo metu kitos valstybės „užpildo spragą“, o nuo 1998 m. **Jungtinėje Karalystėje** kanapių vartojimas stabilizuojasi. Pavyzdžiui, vartojimo pastaruoju metu tarp jaunų suaugusiųjų paplitimas yra toks: 17,3% **Ispanijoje**, 19,5% **Jungtinėje Karalystėje**, 19,7% **Prancūzijoje** ir 22,1% **Čekijos Respublikoje**. (Mažiausiai kanapių pastaruoju metu jauni suaugusieji vartoja **Graikijoje, Švedijoje, Lenkijoje ir Portugalijoje**).

**ESPAD** mokyklų tyrimo projektas <sup>(4)</sup> atveria galimybę pažvelgti į ilgalaikes (1995–2003 m.) narkotikų vartojimo tarp Europos moksleivių (15–16 metų) tendencijas ir parodo kanapių vartojimo konvergencijos požymius. 1995 m., remiantis **ESPAD** duomenimis, apskaičiuota, kad kanapių vartojimo šioje amžiaus grupėje paplitimas buvo toks: 41% **Jungtinėje Karalystėje** ir 37% **Airijoje** - žymiai didesnis nei visose kitose tyrime dalyvaujančiose **ES** valstybėse narėse. **Čekijos Respublika** (22%) buvo vienintelė iš kitų **ES** valstybių, pranešusi apie 20% vartojimo lygį. Daugelis šalių pranešė apie žemesnį nei 10% vartojimo lygį.

2003 m. **ESPAD** duomenys atskleidžia labai skirtingą vaizdą - devynios **ES valstybės narės** pranešė apie 20% viršijantį vartojimo paplitimo lygį: **Čekijos Respublika** (44%), **Airija** (39%), **Jungtinė Karalystė** (38%), **Prancūzija\*** (38%) **Slovėnija** (28%) **Italija** (27%), **Slovakija** (27%), **Danija** (23%) ir **Estija** (23%). Ryškiausi kanapių vartojimo paplitimo padidėjimai buvo **naujosiose Vidurio ir Rytų ES valstybėse narėse**, kuriose 1995 m. vartojimo lygiai buvo labai žemi (paprastai mažiau nei 10%).

2003 m. apie aukščiausią Europoje kanapių vartojimo paplitimo tarp 15–16 metų amžiaus moksleivių lygį buvo pranešta **Čekijos Respublikoje** (44%), o apie aukščiausią vartojimo pastarąjį mėnesį lygį – **Ispanijoje ir Prancūzijoje** (22%). Nuo 1999 m. iki 2003 m. **Čekijos Respublikoje** 5% padaugėjo moksleivių, teigiančių, kad jie pirmą kartą pabandė kanapių būdami 13 metų arba jaunesni, skaičius. Tačiau ir **Nyderlandai**, ir **Jungtinė Karalystė** pranešė apie mažą, 1% šio skaičiaus sumažėjimą, nors tokio dydžio pokytį sunku interpretuoti.

### Kelių narkotikų vartojimo kartu paplitimas Europoje – išskirtinis požymis

Ataskaitoje teigiama, kad kelių narkotikų vartojimas kartu pastaruoju metu yra pagrindinis Europos narkotikų reiškinio požymis, dėl kurio paprasta konkrečių medžiagų analizė neparodo tikro vaizdo.

Šiuo klausimu **EMCDDA direktorius Wolfgang Götz** daro išvadą: „Analizuojant narkotikų vartojimo poveikį visuomenės sveikatai, šiandien reikia atsižvelgti į sudėtinį tarpusavyje susijusių psichoaktyviųjų medžiagų, įskaitant alkoholį ir tabaką, vartojimo vaizdą. Telkiamasis ties vienos medžiagos vartojimo paplitimo tendencijomis gali būti apgaulingas, jei nepaisomas skirtingų narkotikų rūšių santykis“.

---

### Pastabos ir apibrėžimai

Visi suaugusieji – 15–64 metų; jauni suaugusieji – 15–34 metų; vartojimas bent kartą gyvenime – bandė mažiausiai vieną kartą gyvenime/ kada nors bandė;

Vartojimas pastaruoju metu – pastarieji 12 mėnesių; dabartinis vartojimas – pastarasis mėnuo/ 30 dienų.

<sup>(1)</sup> Žr. 2005 m. *metinės ataskaitos* komentarą, paveikslėlį „Kokaino vartojimas pastaraisiais metais tarp jaunų suaugusiųjų (15–34 metų)“.

<sup>(2)</sup> Žr. 4 skyrių, 8 ir 9 paveikslėlius.

<sup>(3)</sup> Žr. 3 skyrių, 4 paveikslėlį.

<sup>(4)</sup> <http://www.espad.org/index.html> (\* Prancūzija ESPAD tyrimuose tik nuo 1999 m.).